

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XXXIII. Tam litteris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

stium præferetur paucitati testium magis honestorum, secundum *Bart. in cit. l. Ob carmen. gl. in c. Monachus. 9. verb. quorum. dist. 77.* ubi ait, quod tantum valeat testimonium quatuor Clericorum, quantum 6. laicorum.

4 Deinde attendendum est ad qualitates depositionum, siquidem verisimiliora ac negotio aptiora deponentibus, facilius credendum est juxta *c. verisimile. 5. de præsumpt.* ubi dicitur maiorem probationem ab eo requiri, qui non verisimilia, aut insolita asserit.

Porro circa contradictionem testium ex doctrinâ glossæ, & aliorum Canonistarum hinc, verb. aduersa ita distinguendum videtur: vel loquimur in casu, cum testes ex vnâ parte producti inter se contradicunt, tunc nullam probationem efficiunt, quia vnus alterius dictum infringit & eneruat, sicuti docent *DD. in l. Qui falso. 16. de testibus. l. Eis. 27. ff. ad l. Corneliam de falsis. Mascard. concl. 2361. Farin. q. 65. principio.* imò quod tales testes puniri debeant tanquam criminis falsi ac perituri Rei, significatur in *cit. legibus.* id tamè intelligi debet, quod se suspectos reddant, ideòq; examinari ac torqueri possint, præsertim pars ea, quæ minus verisimilia deponit, uti docet *Clarus lib. 5. sentent. §. Falsum. n. 6. Farinac. n. 9.*

Ceterùm id difficile est, si duo vel tres testes producti consentiant, vnus autem seu tertius vel quartus illis contradicat & quidem in substantiâ negotii, quod ideò addo, quia si in accidentalibus ad rei, quæ gesta est, veritatem parum aut nihil pertinentibus, v. g. si in die, vel mense, quo contractus institutus sit, dissentiant testes, probationi plerumque officere non debet, uti docet *gl. cit. §. Si testes omnes. verb. assistit,* & alii *DD. apud Farin. n. 16.*

5 Ad dictam autem difficultatem *gl. hic. verb. aduersa. Abbas in c. Cum causam. n. 17. hoc tit.* & plerique Canonistæ existimant, numerum maiorem testium consentientium probare, tametsi vnus, aut duo, sed pauciores numero contradicant. Verò tamen negari non potest, ex tali contradictione testimonium aliorum consentientium fidem debilitari, ut proinde minor & infirmior proba-

tio censeatur: idque maximè in casu nostro, cum testes contradicentes ab vnâ parte v. g. auctore producti sunt, voluisse enim censetur auctor, ut omnibus ac singulis fides habeatur, si de falsitate conuinci nequeant, quâ de re videri potest & *Imola. n. 4. hoc tit.*

6 Velloquimur in casu, cum testes contra-ria seu aduersantia deponentes hinc inde producti sunt, tunc omnes *DD.* fatentur, quod testis vnus contradictio non destruat probationem plenam partis alterius, quam facit per duos testes integros, item quod plures testes si æquè idonei sint & ex vnâ parte producti, superent testes potiores ex alterâ parte productos, uti supra in hoc capitulo dixi, & colligitur ex *c. Cum in tua. 44. hoc tit.* & hæc quidem rectissimè dicuntur in causis civilibus, quippe in quibus iudex non exactâ certitudinem requirere, sed ei parti litigantium victoriam tribuere debet, quæ probabilis suam causam tuetur, ita ut iudex motum animi sui siue assensum intellectus rationabiliter, saltem opinatiuè inclinare possit, quod iustam causam habeat, juxta ea quæ dixi *lib. 1. Th. Mor. Tract. 1. ubi de iudice.* at verò in causâ criminali, præsertim si agatur de vitâ hominis, ubi luce meridianâ clariore probationes requiruntur, & quæ omnem moralem dubitationem excludunt; item in causâ matrimonii, si agatur de eius dissolutione, res ista non caret difficultate, nam si ex vnâ parte sint v. g. 3. vel 4. testes, qui deponant de crimine, aut impedimento dirimente, ex alterâ verò sint duo testes omni exceptione maiores, qui directè contrarium deponant, negari non potest, quin triū vel 4. illorum testium, quamuis paræ honestatis sint, depositio debilitetur ac minuatur, prout annotatum etiam reperies apud *Felinum. hic.* consequenter magna hic prudentia & cautione iudex uti debet.

CAPITVLVM XXXIII.

Tam litteris.

PARAPHRASIS.

Electioni Episcopi Lucani opposuerunt se Archi-

chīpresbyter, sacrista & alii quidam, inter alia impedimenta denuntiantes Pontifici, quod cum viduā matrimonium contraxisset, sed & litteras nomine Capituli quamuis ignorantis, ad Pontificem eodem tenore destinārent. His intellectis Papa Innocentius III. iudicibus à se delegatis mandauit, vt veritatem inquirent, cum autem hi super quibusdam articulis testes recepissent, ac deinde etiam super matrimonii contractu laicos & mulieres quasdam recipere vellēt, appellatum est ad Sedem Apostolicam, tunc iudices testium depositiones vnā cum litteris suis ad Pontificem miserunt. Ad has respondit Pontifex: visis litteris & attestationibus se cognouisse contra electum nihil sufficienter ostensum fuisse, cum testes tantum deposuerint de auditu & fama; in quibusdam verò articulis testes vel singulares sint, vel ad probandum inhabiles personæ. Ceterum quia super matrimonio, quod ab electo contractum dicitur, testes qui producti erant, laici ac fœminę recepti non sunt, obstante appellatione, ideò mandat, vt eos si alioquin idonei sint, recipiant & examinent prudenter, excommunicentque solenniter illos, qui eiusmodi testium receptionem impedire volunt, publicatis autem testificationibus, si appareat irregularitatem illam sufficienter probatam non esse, electo indicatur Canonica de obiectis purgatio per septem Cathedralis Ecclesię Canonicos, aut aliarum Ecclesiarum Priores Presbyteros, aut Diaconos bonę famę, eaque receptā purgatione, præfigatur ei terminus consecrationis petendę; sin autem vel irregularitatis impedimentum de eodem probatum fuerit, vel ipse inter terminum præstitutum Canonicam purgationem non præstiterit, ipso amoto ab Ecclesię Lucanę prælatione, Capitulo Pontificis nomine & auctoritate præcipiatur, vt alium Canonicè eligere non differant; Archipresbyterum verò, sacristam & alios, qui nomine Capituli litteras ad Pontificem miserunt, cum tamen

maior eius pars in scia fuerit, denuntient, tamdiu esse ab officio & beneficio suspensos, donec à Papā absolutionem consequantur.

SUMMARIUM.

1. *Episcopus electus & confirmatus Prælatus recte dicitur, non tamen absolute Episcopus, sed cum addito Electus Episcopus dicendus est.*
2. *Testes de auditu non probant plene contra denuntiatum de crimine, huic tamen purgatio Canonica indicenda, quam si recuset, habetur pro confesso.*
3. *Laici & mulieres possunt esse testes contra Clericum, si agatur de crimine, vel impedimento per modum exceptionis ad amotionem alicuius à beneficio.*
4. *Index delegatus Ecclesiasticus contra quoscunque spirituali sua jurisdictioni subditos, impedientes eius jurisdictionem, censuram ferre potest.*
5. *Clericus in sacris, cum Vidua, licet inualide, contrahens, eamque cognoscens bigamiam similitudinariam & irregularitatem contrahit.*
6. *Suspensus à Summo Pontifice per sententiam, vel excommunicatus, sine eius speciali licentia, ab alio absolutus non potest. Idem est de alio Prælato, qui per sententiam particularem in aliquem censuram tulit. Censuratus absolutus non potest, nisi ab ipso Prælato, vel eiusdem delegato, vel successore, vel superiore.*

NOT. I. Episcopus electus & confirmatus priusquam consecratus sit, licet Prælatus recte dicatur, non tamen absolute Episcopus vocari solet, sed cum addito Episcopus electus, ita colligitur *ex textu*, & notauit *Abbas hic, n. 1. not. 1.* & docui in *quæst. de elect. Prælatorum. q. 138.*

NOT. II. Testes de auditu seu relatione ab aliis acceptā ipsaque famā, non plene probant contra denuntiatum de crimine sed quia probant infamationem, ideò denuntiatum purgatio Canonica indicenda est, quam si is præstare noluerit, habetur pro confesso, saltem in ordine ad eius amotionem, si di-

si dicatur cum irregularitate seu inhabilitate electus aut promotus ad beneficium.

3° Not. III. Laici, immò etiam mulieres possunt esse testes contra Clericum, si agatur de crimine vel impedimento per modum exceptionis, vt aliquis amoveatur à beneficio tanquam inhabilis seu non canonicè electus, vel promotus. ita *Innoc. hic. & gl. communiter recepta verb. Fœmina. & dixi in cap. 3. hoc tit.*

4° Not. IV. Iudex delegatus Ecclesiasticus contra quoscunque etiam laicos si jurisdictioni delegantis in spiritualibus subiecti sunt, censuram ferre potest, quando eius jurisdictionem impedire conantur, vt hîc apparet & habetur in *cap. Ex literis. 29. de offic. deleg.*

5° Not. V. Clericus in sacris, si cum viduâ matrimonium quamvis invalidè contrahat, eamque cognoscat, bigamiam similitudinariam & irregularitatem contrahit, iuxta *cap. ult. De bigam.*

6° Not. VI. Qui à sumo Pontifice per sententiam suspensus vel excommunicatus est, non potest ab alio absque speciali eius licentiâ absolui, idemq; dicendum est, si quicunque Prælatus in aliquem censuram tulerit per sententiam particularem, quòd absolui non possit, nisi ab auctore censuræ aut eiusdem delegato vel successore vel superiore, vt docui *lib. 1. Th. mor. tr. 5. p. 1. cap. 7. n. 2.*

CAPITVLVM XXXIV.

Cum olim.

PARAPHRASIS.

Archidiaconus Ecclesiæ Menensis mouebat quæstionem Archiepiscopo Cantuariensi super statu dictæ Ecclesiæ, dicebat enim eam esse Archiepiscopalem, idèoque non subiectam Cantuariensi, quare Innoc. III. citauit Archiepiscopum, vt per se, vel per Procuratorem Romæ se sisteret, cum autem ille non paruisset, causam iudicibus delegauit hac formâ: si Archiepiscopus Archidiaconum per legitimam exceptionem repellere non possit, vt partibus, vel

earum procuratoribus, si id fieri possit, ad locum securum atque idoneum convocatis, ac lite contestatâ, testes quos Archiepiscopus in Angliâ & Archidiaconus in Valliâ produxerit, recipi curent, sin autem Archiepiscopus post legitimam citationem nec per se, nec per Procuratorem idoneum comparere voluerit, litemque contestari, tum ipsimet iudices testes maximè senes ac valetudinarios ab Archidiacono productos, remotâ appellatione, recipiant, & depositiones eorum cõscriptas ad sedem Apostolicam mittant, ac partibus terminum peremptorium statuunt, intra quem per se, vel per Procuratorem Pontifici se præsentibus exhibere debeant ad sententiam definitiuam audiendam.

SUMMARIUM.

1. Episcopo iura Ecclesiæ negligente, neque Capitulo se interponente, quilibet eius Ecclesiæ Clericus (etiam sine mandato) ad agendum admittitur, maximo Archidiaconus.
2. In causa liberali testes propter contumaciam absentis recipi possunt, etiam lite non contestatâ.
3. Receptis contra contumacem testibus, iterum citandus est, & quidem peremptoriè ad sententiam audiendam.

NOT. I. Si Episcopus iura Ecclesiæ perdat, aut recuperare negligat, neque Capitulum se interponat, tum alius quilibet Ecclesiæ eiusdem Clericus ad agendum admittitur, etiam sine mandato, cum ipsius interesse censeatur. ita *gl. hic. verb. Per exceptionem. Innoc. Abbas n. 6. Imola not. 1. Felinus n. 2. & sumitur ex cap. Non liceat. 20. causa 12. q. 12. c. Dilecti. vbi id docui not. 1. de maiori-tate.* Maximè autem ad Archidiaconum pertinet agere pro iuribus Ecclesiæ, si de Episcopi & Capituli negligentia cognitum sit, cum ille in Ecclesiâ qualibet spectato communi jure, maximam post Episcopum jurisdictionem obtineat, vt dixi *lib. 1. decret. tit. de off. Archidiaconi.*